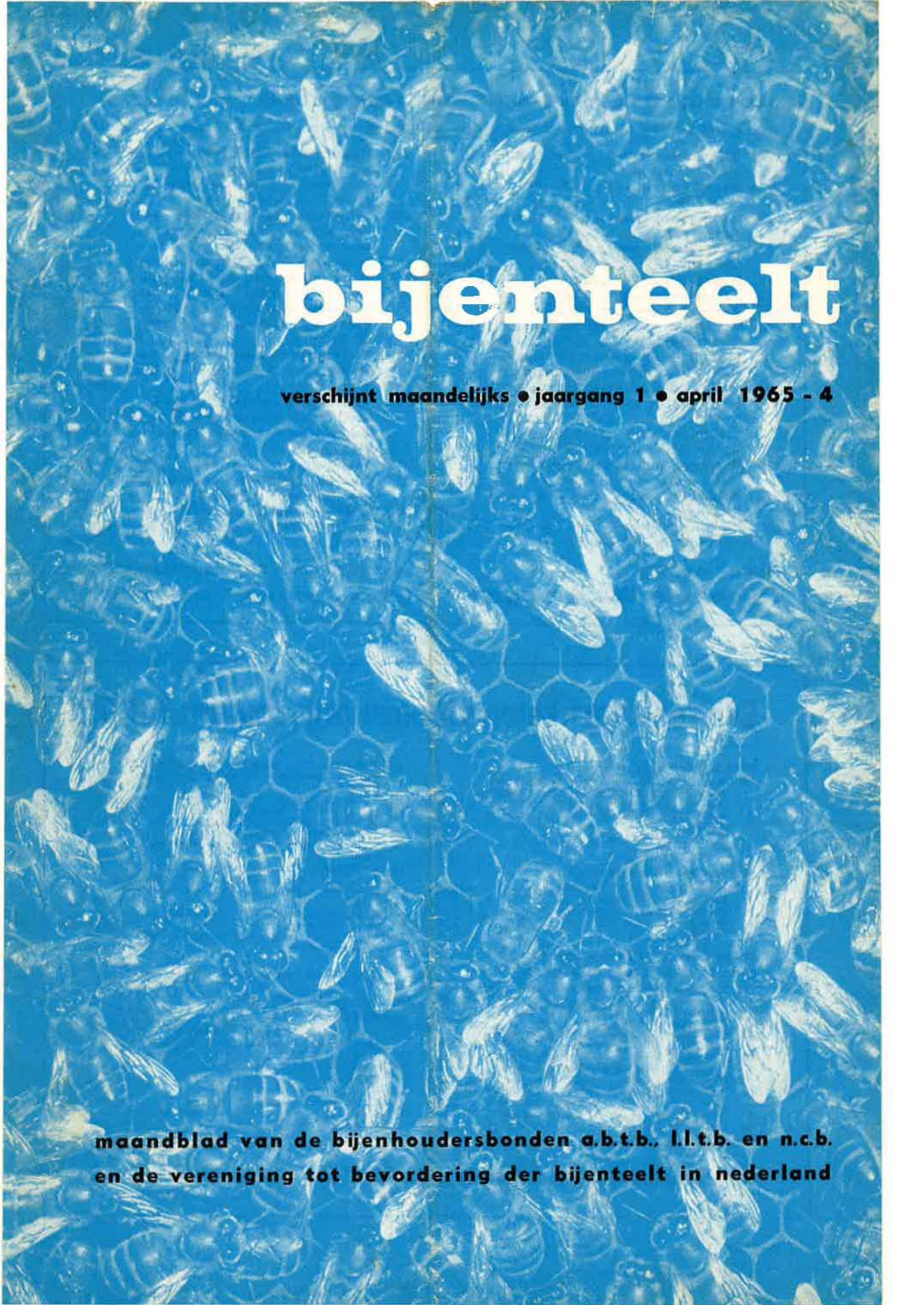

bijenteelt

verschijnt maandelijks • jaargang 1 • april 1965 - 4

**maandblad van de bijenhoudersbonden a.b.t.b., i.l.t.b. en n.c.b.
en de vereniging tot bevordering der bijenteelt in nederland**

ONZE NIEUWE PRIJSLIJST LIGT VOOR VOOR U KLAAR

Een briefkaart en overmorgen hebt u hem in huis. Hier volgt een kleine greep uit deze lijst:

120. Broedkamerramen, genormaliseerd, per 100	f 34,—	212. Draadrooster 40 x 40 cm. Overtreft wat kwaliteit, stevigheid en afwerking betreft alles wat tot nu toe bekend is	„ 4,30
120a. Broedkamerramen met spleet, per 100	„ 36,—	230. Drieraams Standaardslinger voor drie broed- of zes honingramen, onverwoestbaar ook na jarenlang intensief gebruik. De korf is niet van gaas, doch van stevig uitgestansd metaal. De wormwielaandrijving werkt nagenoeg geruisloos. Met terugdrukrem	„ 185,—
121. Honingkamerramen, genormaliseerd, per 100	„ 34,—	231. Vierraams Standaardslinger als boven voor 4 broed- of 8 honingramen	„ 195,—
121a. Honingkamerramen met spleet, per 100	„ 36,—	232. Tweeraams Tafelslinger als boven, doch zonder onderstel, voor 2 broed- of 4 honingramen	„ 145,—
130. Draaglijsten, per paar	„ 0,60	242. Ontzegelmes	„ 6,—
131. Afstandrepen, per paar	„ 1,70	243. Ontzegelvork	„ 5,—
132. Afstandblikjes, per 100	„ 3,00	244. Dubbele honingzeef met hengel, doorsnee 20 cm	„ 9,20
140. Kunstraat voor genormaliseerde simplexramen. Men diene bij de bestelling op te geven of kunstraat van broedkamerformaat of van honingkamerformaat gewenst wordt en of deze bestemd is voor ramen met of zonder zaagspleet. Per kg (19 vel broedkamer of 28 vel honingkamer)	„ 7,60	246. Dubbele honingzeef met beugel, die op de emmer rust, doorsnee 22 cm	„ 9,20
174. Dathepijp met kogelventiel, voor niet-rokers	„ 12,50		
178a. Bijensluier van tule, licht en luchtig	„ 6,40		
210. Zinken rooster, 40 x 40 cm, zeer nauwkeurig afgewerkt	„ 3,10		

GOEDE DINGEN

Bijenhuis Wageningen

AL ONZE PRIJZEN ZIJN VRIJBLIJVEND

TELEFOON 0 8370 - 2863 — GIRO 823276

Een reeks artikelen uit onze prijscourant 1965:

ZESRAAMS-KAST.

76. Zesraams-kast, compleet met ramen, afstandsblakjes, 3 dekplankjes, voederbak en dak met zink en reisraam	f 38,00
77. Sectiebak, compleet met 21 Amerik. secties	f 22,00
78. Amerik. secties, per stuk	f 0,50
79. Sectiescheider	f 0,50

KORVEN EN ONDERDELEN.

90. Ronde korf, prima kwaliteit	f 10,00
91. Zwermkieps (schepkorf)	f 8,00
94. Korfmes, model Lunenburg	f 1,00
95. Bijenkorfriet, per kg	f 1,50
96. Pitband, per kg	f 3,20

KUNSTRAAT EN GEREEDSCHAPPEN VOOR HET BEVESTIGEN DAARVAN.

100. Kunstraat, broedkamermaat, per kg, ± 22 vel per kg	f 7,60
101. Kunstraat, honingkamermaat, per kg, ± 35 vel per kg	f 7,60
102. Kunstraat, in iedere andere gewenste maat, per kg	f 7,60
103. Kunstraat, zeer dun, voor het winnen van raathoning, per pakje van 10 vel, honingkamermaat	f 2,50
105. Raampjesdraad, per klos van 200 gram	f 1,80
106. Raampjesdraad, per klos van 100 gram	f 1,10
107. Gaatjesapparaat, met afstandsbeugel	f 9,40
108. Gaatjespriem, els	f 0,70

109. Metalen oogjes, waardoor de draad kan worden getrokken. Voorkomt insnijden, per 100 stuks	f 0,60
110. Kunstraatinzetter (spleetopener)	f 1,20
111. Spanplankje, broedkamerformaat, te gebruiken bij het inrollen van de draad	f 1,50
112. Spanplankje, honingkamermaat	f 1,40
114. Spoorwielte, met koperen verwarmingsknop	f 2,90
115. Gietlampje, voor het vastgieten van de kunstraat, tevens voorzien van houder voor het verwarmen van het spoorwielte	f 9,00
116. Krammetjes, voor het vastzetten van de kunstraat	f 0,03
117. Krammetjes, voor het vastzetten van uitgebouwde raten	f 0,04

Geef vooral tijdig nieuwe kunstraat.

KONINGINNENTEELT- EN ZWERMGEREEDSCHAPPEN.

132. Koninginnenvangtoestel „Regina” met bijbehorende vangbuis met tekenet	f 7,10
134. Tekennetje, om de raten te zetten	f 1,50
136. Merkgarnituur „Zalith”	f 4,30
137. Koninginnetoeverkooitje	f 2,50
138. Koninginnekooitje (kluis)	f 0,35
139. Koninginneteeltraam, 2 rijen	f 3,00
140. Aleijstrap, (zwermvanger) tevens te gebruiken als darrevel	f 7,40

N.V. Honingzemerij „Het Zuiden”, Boxtel - Tel. 04106-2306, Postbus 2

BIJENTEELT

Maandblad van de Bijenhoudersbond van de L.L.T.B., de Bijenhoudersbond van de N.C.B., de Imkersbond van de A.B.T.B. en de Vereniging tot bevordering der Bijenteelt in Nederland.

Redactie:

P. A. M. van Dongen, Ravelijn 4, Steenberg en R. P. Groenveld, Bijenhuis, Wageningen (eindredacteur).

Redactiecommissie:

W. Assink, Enschede; J. Beyer, Heerlen; P. L. Lammers, Oss en H. G. Maagendans, Arnhem.

Adviseur:

De rijksbijenteeltconsulent

Advertenties en Speurbijtjes:

N.V. Van Mastrigt en Verhoeven, Oude Kraan 18, Arnhem.

Verschijndag:

De eerste woensdag van de maand.

Inzending kopij:

Vóór de 10e der maand.

Nieuwe leden,
adreswijzigingen,
abonnementen,
bestuurszaken enz.:

Voor de A.B.T.B.:
Imkersbond A.B.T.B.,
Postbus 129, Arnhem.

Voor de L.L.T.B.:
Bijenhoudersbond L.L.T.B.,
Klompstraat 21, Heerlen.

Voor de N.C.B.:
Bijenhoudersbond N.C.B.,
Sporlaan 50, Tilburg.

Voor de Vereniging tot
Bevordering der Bijenteelt:
Bijenhuis, Wageningen.

Practische actualiteiten

Hadden we in het januarinummeer maar geschreven: „In februari zal het nog hard vriezen”, en niet: kàn, dan waren we nu profeet geweest. Wie had echter begin maart nog temperaturen van -10°C verwacht? Pas op 11 maart stegen de temperaturen (in het zuiden van het land) zo hoog, dat de bijen „en masse” naar buiten kwamen. We doen er goed aan u te herinneren aan de waarschuwendende woorden, die in de voorgaande nummers werden geschreven over voedselvoorraad. Tevens blijkt weer, dat we met inwinteren geen risico's mogen nemen. Overigens vind ik de lange winterzit eerder een voordeel dan een nadeel.

Het leven begint!

Op 11 maart, toen Prinses Margriet met haar verloofde een rijtoer door Den Haag maakte, begon het bijenleven 1965.

Een flinke reinigingsvlucht zal wel overal plaatsgevonden hebben. De voorspelde nóg hogere temperaturen voor de komende dagen beloven iets feestelijks en we zouden wel eens willen weten, hoevelen er op deze dagen met hun neus in de kasten gedoken zijn. Wanneer de balans gunstig uitvalt worden al gauw luchtkastelen gebouwd. Drachten en reizen spelen door uw hoofd en definitieve plannen worden gesmeed. We nemen aan, dat u alle volken gecontroleerd hebt. Alle volken zijn dus van een goede koningin voorzien en bezitten een sterkte, die iets belooft voor de komende drachten: minstens 4 à 5 ramen. De theorie, dat twee koninginnen méér doen dan één, gaat alleen op als die koninginnen over een flink leger van haalsters en broedverzorgsters kunnen beschikken.

De balans slaat over

April is de maand, waarin de toename van het aantal jonggeborenen het aantal afgestorvenen geleidelijk gaat overtreffen. Het volk groeit. We moeten nu

trachten deze groei zonder stagnatie en snel te laten plaatsvinden. Voor voedsel, water en ruimte kunnen we steeds zorgen; voor een hoge temperatuur zijn we nu eenmaal van de natuur afhankelijk. Heeft het volk de eerste bak (10 ramen) goed bezet, dan brengen we er een tweede broedbak *onder*, die ook 10 ramen bevat, of naar behoefte geleidelijk aan met ramen gevuld wordt. We volgen hierbij de natuurlijke groei van het broednest, dat zich steeds zijwaarts en naar beneden uitbreidt. Om deze reden zijn we er geen voorstander van een lege broedbak *boven* op een volk te plaatsen. Deze heeft tevens een ongunstige invloed op de warmte-economie van het volk. Is de eerste (bovenste) broedbak met broed, honing en stuifmeel gevuld, dan zal de koningin vanzelf naar beneden gaan, en de middelste ramen van de onderbak beleggen.

Honingkamer boven

Is bovendien de onderbak bijna geheel bezet (6 à 8 ramen) dan wordt het zoetjesaan tijd om de honingkamer te geven. Bij flinke dracht is er zelfs geen bezwaar tegen dit al wat eerder te doen. Deze honingkamer plaatsen we *boven* op de beide broed-

kamers. Meestal is het jaargetijde dan zo ver gevorderd, dat het bovenop plaatsen uit warmteoverwegingen geen bezwaar meer is. Bovendien is een honingkamer meestal lager van bouw en werkt daardoor als lege ruimte boven het volk niet storend. Persoonlijk geven we de voorkeur aan de lage honingkamers. Ze zijn eerder vol en werken erg handig. Bij sterke aanhoudende dracht zou zelfs een broedbak als honingkamer voldoen. De ervaring leert echter, dat voor onze omstandigheden de lage honing „zolder” meestal ruim voldoende is.

Rooster

We gaan nog even terug tot het moment, dat de tweede broedbak 2 à 3 ramen broed bevat. Veel imkers plaatsen dan de koningin in de onderbak en leggen hierop de rooster, zodat de koningin dus niet meer in de bovenbak kan. Sommigen willen hare majesteit zelfs dwingen door haar met één of enkele raampjes broed onder de rooster in de onderbak te plaatsen. Bij mooi weer in de komende weken, wil dit wel lukken, maar volgt op deze handelwijze slecht weer, dan zal het volk zich in de bovenbak terugtrekken. De koningin zal in de onderbak verkleumen en het broed afsterven.

Geen rooster!

Persoonlijk zijn we tegen alle belemmeringen in een kast, dus ook tegen roosters! Onze roosters liggen al sinds jaren „ergens” in de hal. Hoogstens gebruiken we een rooster, als we een honing- of broedkamer binnen 14 dagen willen slingeren. We kunnen dan deze bak broedvrij maken of houden. In de meeste gevallen zal dan ook alleen de honingkamer van de rest van het bijenvolk door een rooster worden afgescheiden. Is er sterke dracht, dan bergen de haalsters de honing vanzelf in de bovenste bak op. De moeder krijgt dan geen kans daarin te

leggen, zeker niet in een lage kamer. Is er geen dracht, dan legt de moeder weinig of niet, dus ook niet in de honingzolder. Duurt de drachtloze periode vrij lang, dan bestaat er wel een kans dat de honingzolder belegd wordt. Dit is dan niet erg, daar er toch niet geslingerd hoeft te worden.

Roosters belemmeren de bijen in hun bewegingen en veroorzaken stuifmeelverlies. Ligt de rooster tussen twee broedkamers, dan wordt het leggen der koningin ingeperkt. Dit leidt tot verzwakking en zwermzucht.

Roosters nuttig: in voorraad!

Soms kan een rooster dus wel eens nuttig zijn en het is een veilig gevoel als er een stel van die „machtsmiddelen” in voorraad in de stal ligt. Als men in grote volken de koningin moet zoeken, kan men drie dagen tevoren een rooster tussen beide broedbakken leggen. Men hoeft dan alleen naar de koningin te zoeken in de bak die nog eitjes bevat. Men kan met behulp van een bak en een rooster een zeef maken. Jaagt men alle bijen door deze zeef, dan blijven de moeder en de darren er voor.

Gebruikt men om de een of andere reden wel een rooster, dan moet de moeder steeds *onder* de rooster vertoeven. Slimme Tinus zette met een schalkse lach zijn moeren *boven* de rooster met de opmerking: „Mij zul je niet...” (Noordelijke uitdrukking niet met zekerheid bekend!)

Nog eenvoudiger en goedkoper vond hij het om een strook rooster voor het vlieggat te spijkeren. „Met één rooster hou ik 6 moeren tegen”! Theoretisch lukt dit spelletje wel eens voor enkele dagen, maar in de praktijk komt men dan toch meestal voor andere en grotere moeilijkheden te staan.

Hoe sterk??

Wil men volledig van de drachten profiteren, dan zal men moeten zorgen, dat het volk om-

W. v. 't Land koopt à contant tegen de hoogste prijzen ruwe en zuivere was, ruwe en zuivere honing. Tevens het adres voor uw imkersartikelen.
H O N I N G Z E M E R I J
Tel. 2607 — Barneveld.

streeks half mei twee bakken bezet heeft (16 tot 18 ramen broed) plus een honingkamer met bijen. Bij gunstige weersomstandigheden en goede aanvangsterkte kan zich een volk op eigen kracht tot deze hoogte ontwikkelen. In veel gevallen zal er verenigd moeten worden om dit te bereiken. Een volk van deze sterkte kan in 14 dagen 20 tot 40 pond honing vergaren. Men hoort, leest en ondervindt ook wel eens, dat veel broed een belemmering is voor de honingopbrengst. Het is een feit, dat een groot broednest flinke hoeveelheden honing verslindt. Anderzijds kan men alleen honing winnen als men over veel vliegbijen beschikt. Veel vliegbijen kan men alleen verwerven, door een groot broednest te kweken. We hebben dus te maken met een kringloop, die niet te doorbreken is. We zouden een oplossing van deze moeilijkheid bezitten, als we beschikten over lang levende bijenstammen. Wie zal die ons echter onder garantie leveren? Sommigen „melken” hun reservevolken door gesloten broed hieruit over te hangen in de honingproducenten. Als men dit zó doet, dat de hoofdvolkten dit bijgehangen broed ook verwarmen kunnen, kunnen de resultaten geweldig zijn. Toch beginnen we deze methode steeds meer een verplaatsen van de problemen te vinden. Wat men aan het ene volk geeft, moet men een ander ontnemen. Veiligheidshalve moet men over een aantal reservevolkjes beschikken. Voor het overige echter zijn de meeste reservevolkjes in de zomer onrendabele zorgkinde- ren!

Koppesnellen ongewenst

De mogelijkheid bestaat, dat

sterke volken reeds in april darrebroed aanzetten. Sommige imkers gedragen zich dan als echte knoppesnellers. Elke darrepop die zijn bol boven het werksterbroed uitsteekt verbeurt zijn leven. Als men een aangeboren haat tegen darren koestert, moet men in de eerste plaats zorgen voor goede ramen. De „enkele” darren, die dan nog geboren worden aan de onderrand en de zijkant van de ramen, zou ik dan maar laten leven!

Ook zal men daardoor de zwermvlucht niet aanmoedigen. Evenmin zal dat de honingopbrengst schaden. Straks zijn ze

hard nodig voor de bevruchting van de jonge koningin. In ieder geval horen de darren van nature in het volk thuis. Mogelijk hebben ze nog andere, ons onbekende taken. Al was het alleen maar de verwarming van het broed, waardoor méér vliegbijen thuis gemist kunnen worden.

Bij een goed, zorgzaam imker wordt het darrekopmes met mate gehanteerd.

Propolis

In deze tijd gaan de bijen onze zorgvuldig schoongemaakte bakken, ramen en ander materiaal weer met propolis bepleisteren.

(Een zeer gunstig teken!) Mocht er in uw omgeving een bitumenweg worden aangelegd of gerepareerd, dan zullen ze deze bouwstof tevens benutten, zelfs wel tot het bouwen van raten. De propolis aan handen, kleding en gereedschappen kan het best verwijderd worden met sodawater, garagezeep of spiritus. Dit laatste middel is voor fijn gevormde handen (schoolmeesterhanden) wel het meest aantrekkelijk. Daarom nemen we altijd een fles spiritus mee als we op route zijn.

We wensen u een goede reis, een gevulde beurs en totaal verzegelde honingbakken. Pam.

IMKERS VERTELLEN EN VRAGEN (IV)

Een excursie

Iedere (plaatselijke) imkersvereniging kan aanbevolen worden een excursie te beleggen. Niet maar alleen een uitstapje, een plezierreisje. Het moet een samenkomst zijn bij een collega imker waar zeker iets te bekijken en te leren zal zijn.

Op 7 juli 1962 was er zo'n bijeenkomst van bijenhouders bij een broeder in het vak, waar wat viel op te steken. Er stonden een tiental grote kasten op twee broedbakken en een zevental kleine kastjes met zes ramen. Geen tien zesramers meer, omdat deze imker enkele weken geleden andere bijenhouders met een goed volkje van dienst was geweest. Er werd verzocht vóór het bekijken van de kasten een uiteenzetting te laten voorafgaan. Dit nl.: waarom wel de Aalster methode wordt toegepast en hoe men dat doet.

De „officiële” behandelingswijze van de Aalster is er op gericht werkelijk sterke volken te hebben op de voornaamste drachten, speciaal op de zomerdracht; daartoe het zwermen geheel in de hand te hebben en beperkt te houden tot het maken van een veger; en een nieuwe jonge moeder in het stamvolk te krijgen.

De verstrekte toelichting scheen alleszins duidelijk en afdoende te zijn geweest. Maar een opwerping werd geuit door W.v.d.-J.W. te S.:

„Ik acht het beter het „reservevolk” (de zesramer) vóór de winter met het „hoofdvolk” te verenigen en dus niet afzonderlijk in te winteren. Dat moet toch op zijn minst voordeliger zijn in verbruik van wintervoer. En in de lente hebben we toch geen reservevolk nodig.”

Vóór nu hier het gegeven wederwoord op deze opwerping

wordt meegedeeld, mag een er bij behorende vraag voorafgaan, die bij een andere gelegenheid gesteld werd. Dat was op de imkersdag te Arnhem, 7 september 1963.

V.-L. te M. vroeg toen tijdens het druk consumeren en converteren aan de Gelderse koffietafel:

„Kan 'nen bie in een zesraamskastje door de winter komen? Ik heb het nog nooit durven te risberen.”

Het antwoord op deze vraag was toen betrekkelijk kort, want er moest ook gegeten worden:

Zeker; een bijenvolk in een zesraams kan de winter doorkomen. Als het maar echt voldoende voedselvoorraad heeft. Die zal het dan zeker zo opgeslagen hebben, dat het er heel de winter contact mee behouden kan. Dat het heel goed kan, blijkt ook wel hieruit, dat nogal wat imkers

reeds gedurende een reeks jaren zesramers opzetten. Ze waren dit zeker niet blijven doen, als ze daar slechte ervaringen mee hadden.

Mogelijkheden in de lente...

Die werden toen aan die koffietafel niet aangehaald. Hier dient er melding van gemaakt. (V. zal het wellicht ook lezen. Of zijn zuster maakt er hem wel opmerkzaam op).

1°. Zo'n uitgewinterde zesramer wordt graag reservevolk genoemd. Dit kan een zeer goede benaming zijn. Als namelijk een *hoofdvolk* na de winter moerloos blijkt te zijn, kan dit met het reservevolk weer moergoed gemaakt worden. Heeft de imker geen reservevolkje, dan zal een moerloos volk in de lente samengevoegd moeten worden met een moergoede kast.

't Is maar goed dat bij een handige en kalmwerkende bijenhouder toch wel niet vaak moerloze volken voorkomen na de winter. 2°. Het komt ook voor, dat, tegen de verwachting van de imker in, een uitgewinterd volk wel een koningin heeft die niet echt een goede moer is. 't Is maar een moer die niet regelmatig aaneengesloten legt. Misschien zelfs dat er wat bultbroed tussen haar onregelmatig broed voorkomt. In zo'n geval kan het een uitkomst zijn, wanneer de imker deze minder goede moer uit het volk kan nemen en het reservevolk er bij kan voegen. 3°. Ook bij goede imkers gebeurt het, dat een hoofdvolk na de winter veel meer verzwakt is dan verwacht kan worden. 't Is misschien tijdens de winter gestoord geweest door kat of specht. Als men zo'n volk toch ook graag zou meenemen bij de reis naar het fruit, dan moet het ook aan de gestelde en overeengekomen eis voldoen, nl. een dienstig fruitvolk te zijn. Aan eigen volkssterkte en groeimogelijkheid overgelaten kan het — stel maar op 10 april — nog geen behoorlijk fruitvolk zijn. Is er nu een zesramer in reserve, dan kan het hiermee versterkt tot fruitvolk gemaakt worden.

Bijen in aardbeienkassen

Aardbeien telen in kassen is al heel wat toegenomen. Dit is geen wonder. In kassen wordt de groei versneld en de oogst ongeveer een maand vervroegd. Uit kassen kan de aardbeienteler al begin meimaand met aardbeien aan de veiling komen. Worden de kassen ook nog kunstmatig verwarmd, dan oogst men weer wat vroeger, al wel eind april. Sedert enkele jaren is men bij verwarming ook nog kunstmatige verlichting gaan toepassen. Dan kon reeds in de eerste helft van april geplukt worden. Bij de teelt van kasaardbeien zijn bovendien proeven genomen, of bijen door bestuiving ook invloed zullen hebben op

hoeveelheid en kwaliteit van de vruchten. Omtrent de gunstige resultaten van die proeven gaf de Rijksbijenteeltconsulent verslag in de mededelingen van de tuinbouw 1961. Proeven zijn nadien nog een paar jaren voortgezet. Onder meer in Bavel en in Tilburg.

Het resultaat van de proeven komt in grote lijn hierop neer: de aardbeien in kassen, waar bijen geplaatst waren en bestuiving bewerkten, zijn

- 1) drie à vier dagen eerder goed voor de veiling;
- 2) mooier regelmatig gevormd; de hoeveelheid eerste kwaliteit is groter.

Deze resultaten zijn voordelig voor de teler; hij beurt aanzienlijk meer geld.

De aardbeientelers willen daarom wel bijenvolken in hun kassen. Ze moeten er vanaf begin van de bloei drie weken in staan. Er wordt een richtprijs van f 35 per volk betaald. Geschikte volken zijn zesramers die zes ramen bezet en vier ramen broed hebben.

Laat voor zo'n zesramer ongeveer 15 kg suiker nodig zijn voor drijfvoeren in augustus, op wintergewicht brengen in september en wat bijvoeren in de aardbeikas en daarna. Toch kan de imker er geldelijk vrij goed mee zijn en hij is de aardbeienteler van dienst geweest. Mensen moeten toch goed zijn voor elkaar!

Het wederwoord tot W.

Er zijn enkele goede redenen voor, in het voorjaar (zesraams) reservevolken te hebben.

Wanneer de imker evenwel meent, dan geen reservevolken nodig te hebben, kan hij ze na de zomer met de hoofdvolken verenigen. Deze kunnen dan sterker de winter ingaan.

Stellig zal minder voorraad ingevoerd behoeven te worden dan de hoeveelheden die nodig zijn om hoofdvolk en reservevolk ieder afzonderlijk in te winteren.

Elk goed wintervolk op acht of tien ramen moet, volgens algemeen geadviseerd en geschreven wordt, de beschikking hebben over 10 kg verzegelde wintervoorraad. Normaal zal het daarmee tot begin april toekomen. Als de imker in (begin) september 10 kg suiker invoert, dan komt dat neer op 13 kg ingedampde winterprovisie. Een klein gedeelte hiervan zal verbruikt worden voor het werk van opnemen, verplaatsen en indampen.

Bij een zesraams reservevolk kan volstaan worden met 8 kg suiker verstrekken. Dat wordt (ruim) 10 kg verzegelde voorraad. De ervaring leert dat voor beide soorten die hoeveelheden behoorlijk voldoende zijn. Zeker als ze nog een paar strookjes honing hadden vóór met voeren begonnen werd.

De twee volken hebben samen 18 kg suiker ontvangen. Als ze verenigd worden kan men volstaan met 12 kg suiker. Die komen overeen met 15 kg verzegeld wintervoer. Dit bevat immers rond 25% water en 75% droge stof.

Voor de winter het hoofdvolk (met de jonge moer) en het reservevolk (met de oude moer) samenvoegen kan al uitgevoerd worden als de imker na de zomerdracht geslingerd heeft. Dan kunnen de bijen ook reeds de darren drijven en dus de zwermzin door zijn.

Gewoonlijk zal de imker de jonge moer van het hoofdvolk in het verenigde volk willen behouden. Of het moet zijn dat de oude moer kennelijk beter is dan de jonge.

Zou de imker na het verenigen nog naar de hei reizen, dan komt hij er met sterke volken. Hij heeft dan grotere kans op najaarsoogst. Is hierop geen vooruitzicht, dan verdient het aanbeveling na dat vroeg verenigen nog in augustus wat te drijfvoeren als er een drachtloze periode is. Er komen dan meer jonge bijen in het wintervolk.

Vroeg verenigen voor de winter

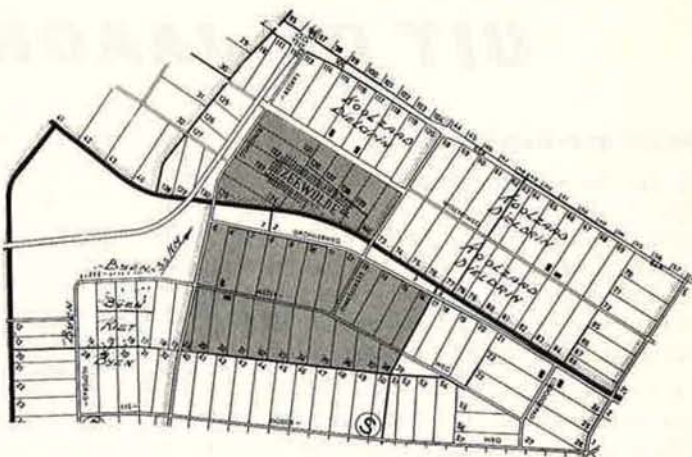
is om nog een andere reden aan te raden. Het kan immers gebeuren dat de imker in het verenigd volk de moer verspeelt. De bijen kunnen dan nog een redcelmoer kweken en ze kan nog eind augustus bevrucht en aan de leg zijn.

Imkers, beslis zelf!

Reservevolken in het voorjaar kunnen mooi van pas komen en goed dienstig zijn.

Reservevolken voor de winter bij de hoofdvollen voegen, levert wat voordeel in suikervoeding. Er ontstaan sterkere wintervolken. Deze kunnen na de winter wat vroeger de voorjaarsontwikkeling inzetten en ook sterker doorzetten.

P. H. Martens

De donker gekleurde kavels (5 t/m 16; 28 t/m 38 en 131 t/m 139) worden niet met dieldrin bespoten. De kavels die wel met dieldrin bespoten worden zijn aangegeven met „koolzaad dieldrin”. Links onder zijn de standplaatsen van de volken aangegeven. Aanvragers dienen zich rechtstreeks tot de heer Wietsma te wenden. Zij ontvangen voor de plaatsing van hem een reisschema.

Koolzaadnieuws

FLEVOLAND

De imkers, die sinds jaren hun bijen plaatsen bij deze vroege voorjaarsdracht zullen zeker uitkijken naar nieuws en mededelingen. Zij die de laatste jaren met goede volken met voldoende vliegbijen bij het koolzaad hebben gestaan, hebben daar zeer goede resultaten behaald. Het is in ons land bijna het enige drachtgebied dat een goede en vrijwel zekere opbrengst biedt.

Het zal onze lezers opgevallen zijn, dat er in het januarinumnummer van ons blad een artikel voorkwam van de secretaris van de Afdeling Bijenteelt van het Landbouwschap de heer Hilhorst, waarin vermeld werd dat de directie IJsselmeerpolders de imkers weer ongeveer 500 ha koolzaad beschikbaar stelde voor plaatsing van bijenvolken. Het nader overleg, waarbij ook ondergetekende betrokken was, had plaats op 4 maart. Het bleek al spoedig, dat plaatsing van de volken bij het koolzaad zelf onmogelijk was wegens dieldrin-gevaar op te korte afstand. Alle mogelijkheden om de volken allemaal zo dicht mogelijk bij het drachtveld te plaatsen werden bekeken en besproken. We vielen van de ene moeilijkheid in de andere. Een van de moeilijkheden was, dat in de buurt van de ontginningswerkzaamheden geen bijen kunnen worden geplaatst. Als resultaat van deze lange bespreking bleek er nog

maar één mogelijkheid te zijn: de volken plaatsen op een nogal grote afstand van het koolzaad. De enige mogelijkheid die er dit jaar in zit is, dat de bijen op maximaal 2 km van het koolzaad komen in de z.g. rimboe-rietvelden. Met medewerking van de imkers kan er dan een behoorlijke verdeling ontstaan. De afstand tot de dieldrin-kavels is dan 3½ km of meer.

Dit plan is ter plaatse nog nader uitgewerkt op 8 maart, door de heren IJzer, van 't Land en ondergetekende. Overleg is natuurlijk gepleegd met de landbouwkundig opzichter, wiens volle medewerking werd verkregen.

Ten slotte nog dit: bij aanvaarding van de vergunning moet ieder er goed op rekenen prima draagmateriaal of ander transport beschikbaar te hebben. Op lange afstanden worden tractoren met wagens ingeschakeld. De daaraan verbonden kosten, velen van u wel bekend, komen ten laste van de imkers.

Ik meen hiermede in het belang van de imkers al het mogelijke te hebben gedaan en ik hoop dat het voor allen weer een succes zal worden.

E. WIETSMa

Lemsterweg 15 - Langelille Fr.

UIT DE JAAGKIEPS

Buckfast-koninginnen

In het British Beejournal 1964 5/XII deelt de bekende Broeder Adam van de Buckfast Abbey mede dat thans voldaan kan worden aan de steeds groeiende vraag naar zijn Buckfast koninginnen. Zij worden geteeld in Israël onder direct toezicht van het ministerie van Landbouw in dat land, van materiaal geleverd door Broeder Adam.

De koninginnen kunnen betrokken worden van een Engelse firma in bijenteelt-artikelen. Deze adverteert in de Scottish Beekeeper 1964/12 en zegt daar dat het Br. Adam na lang zoeken en reizen gelukt is, de Buckfastbij te selecteren als zijnde: aangepast voor de honingproductie in het gematigde Engelse klimaat, zij kosten 23 shilling (11½ gulden) per stuk.

Het bijenjaar 1865 (vervolg)

Juny was zoo droog met bijna altijd noorderwind en wolkenloze hemel dat met de grasveilingen enkele percelen niets konden opbrengen. Op de Stadsweide was geen groen meer te zien. Zij zag er precies uit als in den winter met strenge vorst, zoodat toen het op 1 July een en een halve dag aanhoudend had geregend en daarop de lindeboomen op den 2den of 3den hadden gedaan met bloeyen en er mooi warm weer op volgde, ik zeer verwonderd was dat de bijen alle dardels doodbeeten en niets vlogen, ik eens naar de Stadsweide ging om te zien of er geen witte klaver meer was. En wat vond ik? Niets, behalve in enkele laagten een paar bloempjes. Zoodat de bijen, wat mij nooit overkomen is, midden in den zomer met het mooiste weer van de wereld niets konden verdienen uit gebrek aan bloemen.

Met den 10den July begonnen zij weer een beetjen te vliegen, omdat toen de boekweit loskwam, maar van andere bloemen was nog niets te zien. Witte klaver, koorbloemen, klapproezen, camillen enz., het was alles verdroogd.

Nu op 10 July is de Stadsweide weer groen.

Met dat heldere weer was ik gelukkig met moers verspeelen. Maar één verloren. Een vreemd ding heb ik gehad. Twee korven gingen familiaar bij elkaar rooven, het tielgat nauwer maken hielp niets.

Op 10 July woog de zwaarste korf 22 pond.

Tot nu toe was het zoo slecht gegaan dat ik geen één dag heb kunnen zeggen, nu winnen de bijen. Op den 12den July hebben wij 30 korven naar Uchelen gebracht waarvan de zwaarste 22 pond woog. Bijna allen goed bezette immen. Zij hebben er goed weer getroffen zoodat zij nog al goed

wonnen. Maar ongelukkig was ik er mede dat de korven te veel bijen hadden. Want toen zij er heen gingen was er geen uitlopend broed in, omdat zij tot 1 July uit gebrek het broed er uit getrokken hadden en toen alles vol bijen hadden gelegd, waarvan het gevolg was dat toen zij een groote 14 dagen in Uchelen stonden, de besten allen afzwermden en daar aldus niets van kwam. Op den 3den Aug gejaagd 10 korven met heel mooi weer en veel broed.

Op den 15 Aug na gehoord te hebben dat zij geweldig wonnen er heen (Uchelen) geweest en bevonden dat onder de jagers bijna opzetters waren. Een paar dagen daarna begon het te regenen en bij storm en wind te plasregenen, waardoor de bloemen van het hiet (heide) geheel verdween en de bijen letterlijk gebrek leden.

In 't laatst van Aug er weer heen gaande, bevonden wij dat de jagers bijna alles weer op hadden gevretten en de boel verkommerde en besloten wij de gehele boel weer op te halen hetgen wij ook gedaan hebben op den 2den Sept tot onze groote schade, want op den 3den Sept klaarde het weer op en begon het warm te worden en te droogen van belang en die droogte en warmte en zomerweer hield aan tot 11 Oct. Evenwel zoo lang wonnen de bijen op het veld niet, maar wel tot 20 Sept, toen voor het eerst door een nachtvorst het hiet zijn bloem verloor.

In de geheele maand September was er geen enkele drup regen gevallen. Het was te meer schadelijk omdat de bijen hier (Deventer) door de felle droogte en gloeyende hitte niets konden verdienen omdat de bloemen in de tuinen en weiden alle verdwenen door die beide oorzaken.

Op den 19 July heb ik, omdat wij op Brabant zulke mooye boekweit hadden twee goede immen daarheen gebracht, een oude moer, welke toen woog 22 pond en een jonge van 19 pond en heb die daar altijd laten staan. Zij wogen 3 october de oude 23 pond, de jonge 24 pond.

Beiden zal ik daar de winter laten doorbrengen om eens te zien of het daar ook beter is 's winters om over te blijven.

(Een latere aantekening) In 't laatst van Maart opgehaald, zij waren niet beter dan die in den tuin waren gebleven.

(Brabant vermoedelijk een streek in de omgeving van Deventer?).

Volgende maand de laatste aantekeningen over 1865.

Handel in koninginnen

De teelt van koninginnen is in Amerika een industrie geworden. Er zijn in de noordelijke staten

bijenhouders, die in het voorjaar 800 tot 1.000 koninginnen uit het zuiden van de V.S. laten komen.

De prijzen zijn thans ongeveer \$ 1.40—1.60 Ras-koninginnen (Midnite en Starline) \$ 0.30 meer. Sommige telers knippen de koninginnen gratis, anderen berekenen voor knippen en/ merken \$ 0.10 meer.

Het is te begrijpen dat de teelt van een groot aantal koninginnen, die het liefst op een bepaalde dag geleverd moeten worden, veel vakmanschap eist. Niet altijd kan een teler aan zijn orders voldoen. Zij hebben een vereniging de American Bee Breeders Ass, waarvan het Queen Clearing House een onderdeel is. Bij deze instantie kunnen telers opgeven hoeveel koninginnen zij te kort komen of hoeveel zij over hebben.

In 1964 werden zo 5.000 koninginnen verhandeld. In 1872, kort nadat de Italiaanse bijen in Amerika waren ingevoerd, verkocht de bekende Ds. Langstroth zijn originele Italiaanse koninginnen tegen \$ 25,— per stuk. Maar wat zegt u van een prijs van \$ 600 voor een koningin?

Kort voor Kerstmis adverteerde een bekend juwelier in New York met een speciaal geschenk voor uw „Honey” (geliefde) n.l. een speld van zuiver goud voorstellende een honingbij met met diamanten versierde vleugeltjes. Het sieraad kostte \$ 585, maar dan waren de vleugels niet beweegbaar. Was dat wel het geval dan waren de kosten \$ 610.

(Gleanings en Am Beejournal 1965/1).

Hebben bijen meetapparaten?

Uit de onderzoeken van prof. von Frisch en zijn helpers weten wij, dat een haalbij een nieuw gevonden drachtbron nauwkeurig aan haar zusters in de kast kan mededelen en zowel de richting als de afstand. Wat de richting betreft: hier speelt de zon een rol. Over de afstand geeft prof. H. Heran te Graz in het tijdschrift Deutsch Forschungsdienst 1964/6, dat ons door Mr. W. G. Verkruijsen werd toegezonden, waarvoor onze dank, een verklaring: De snelheid van de vlucht van een bij wordt beïnvloed door de snelheid en richting van de wind. Heeft een bij de wind mee, dan wordt zijn eigen snelheid verhoogd met die van de wind, bij tegenwind echter daarmee verminderd. Bij de wind van op zij speelt de richting een grote rol.

De controle op de snelheid geschiedt bij de bijen in de eerste plaats optisch. Zoals wij, zittende in een trein de snelheid ervan kunnen vaststellen aan het voortsnellend landschap, vindt dat ook met de bijen plaats. Een interessante proef heeft dit bewezen: Men dresseerde bijen zo, dat zij bij het halen van voedsel over een grote, eentonige watervlakte moesten vliegen, de bijen verloren daarbij elke maatstaf en vielen gedeeltelijk zelfs in het water. Legde men op deze watervlakte echter op bepaalde

afstanden planken, dan bereikten de bijen hun doel goed.

Deze optische controle is echter niet het enige stuurapparaat, het wordt door de voelsprieten werkzaam ondersteund en wel door een, bij het tweede lid ervan gelegen orgaan, genaamd het „Johnston orgaan”, dat bij vele insecten het horen mogelijk maakt. Het registreert de door het verschil in de snelheid van de wind veranderde stand der voelsprieten en geeft dat aan het vliegmechanisme door. Het controlesysteem van het gezicht en van de sprieten werken nu als volgt samen:

Een in de richting van de vlucht gaande wind verhoogt of vermindert de vliegsnelheid, hetgeen optisch wordt vastgelegd en door bevelen aan het vliegmechanisme wordt overgebracht. Daardoor wordt de eigen snelheid naar behoefte geregeld. De aldus veranderde windsterkte wordt door de sprieten waargenomen en deze geven hunnerzijds bevelen, die tegengesteld zijn aan de optische bevelen. Zo komt een „gouden middenweg” in de vliegsnelheid tot stand, waardoor de bijen een naar verhouding juiste afstand kunnen weergeven.

Maar er schijnt nog een derde mechanisme aanwezig te zijn, want als men de sprieten van bijen wegneemt, zijn zij in het geheel niet hulpeloos, maar vliegen bijna zo goed als normale bijen.

Prof. Heran vermoedt nu, dat dit nog niet nader bekende zintuigen in de vleugeldragende segmenten of aan de in de ogen zittende „corneaharen” zijn, waarvan de werking niet bekend is.

Bijgaand plaatje is weer overgenomen uit het Deense bijenblad: op de vraag van Mevrouw Ooievaar waarom hij zich zo heeft toegetakeld krijgt zij tot antwoord, dat hij een presentje voor een bijenhoudster heeft.

Jekave.

BIJENTEELT *in vroeger jaren* (II)

In het vorige artikel beschreven we, hoe onze verre voorvaders op „bijenjacht” gingen. Dat was eigenlijk nog geen „bijenteelt”, ze plunderden eenvoudig het bijennest, dat ze in een holle boom vonden.

De volgende stap was dat de imker met zijn bijl de boom merkte en daarmee zijn eigendomsrecht op het daarin aanwezige bijenvolk vastlegde. Deze imkersbijl duikt in de oude Duitse literatuur herhaaldelijk op en ik laat u er even een mooi exemplaar van zien (Meinen Bienenstab trag ich bis ins Grab, alhier auf dieser Welt, solange es Gott gefällt. 1766).

Weer een volgende stap was, dat de imker de toegang tot het nest beter toegankelijk maakte en met een plankje afsloot.

Een laatste stap was, dat hij dit stuk boom uitzaagde en mee naar huis nam, waarmee de zogenaamde *Klotzbeute* was geboren. Merkwaardig en schijnbaar in strijd met wat ik eerder gezegd heb is, dat wij deze *Klotzbeute* in ons land nergens tegenko-

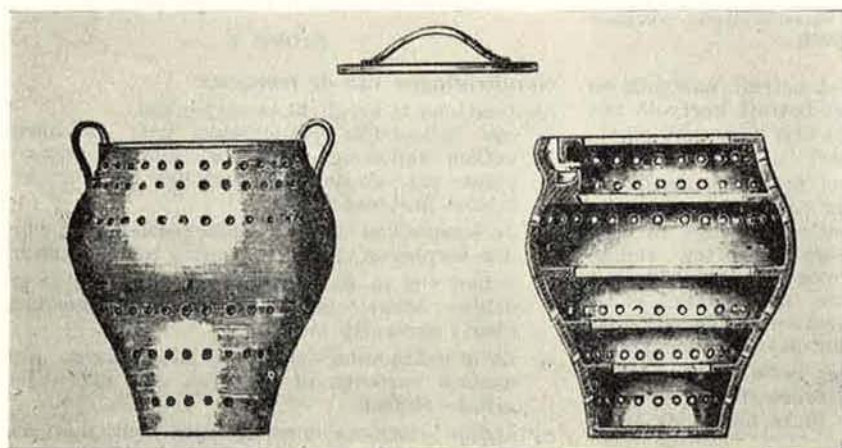
men en ook onze oude bijenboeken er geen gewag van maken. Wel vinden wij van ruwe planken in elkaar getimmerde woningen. Bij ons duikt ineens de strokorf op. En daaruit zouden wij misschien mogen afleiden, dat de imkerstechniek in hoofdzaak uit Noord-Duitsland tot ons is gekomen. Want het is opvallend en anderzijds eigenlijk vrij natuurlijk, dat ieder land de materialen toepast, waarvan het een overvloed heeft. De Egyptenaren gebruikten, en dat gebeurt in Noord-Afrika nog, holle cilinders in de zon uit leem gebakken, een soort rioolpijp dus. De Romeinen, meesters in het bewerken van brons, hielden zelfs bijen in een soort van bronzen urnen. Van deze bronzen bijenwoningen werden enige exemplaren gevonden in de ruïnes van Pompeï, dat in 79 bij een grote uitbarsting van de Vesuvius onder as en puimsteen werd bedolven. Deze bijenwoning heeft twee oren om hem goed te kunnen verplaatsen. Een goed passend deksel sluit het geheel af. De ringvormige verdikkingen dienen om er de scheidingsplankjes op te leggen. Elke afdeling afzonderlijk is door gaatjes toegankelijk voor de bijen. Voor een grote honingopbrengst is dit geen goede methode. Maar wellicht werden deze kasten gebruikt om een zo groot mogelijke opbrengst van de voor de Romeinen zo belangrijke bijenwas te verkrijgen. In het zwaar beboste Zuid-Duitsland was de eerder genoemde *Klotzbeute* in zwang en in de oude Duitse bijenboeken vindt u uitgebreide aanwijzingen hoe en uit welke stammen deze *Klotzbeuten* moesten worden vervaardigd. Meer noordelijk leende zich het roggestro bij uitstek voor het vervaardigen van stevige korven. Hieruit zou men kunnen afleiden, dat deze techniek van die kant tot ons is gekomen, ofschoon ook in Frankrijk de strokorf, weliswaar in een andere en veel plattere vorm, in gebruik was. Dit vermoeden wordt nog gesteund door de overeenkomst tussen de Noordduitse *Bienenlagd* en de Nederlandse bijenschans. Deze bijenschans waren talrijk in ons land, voornamelijk in de streken van boekweitverbouw en heide. Ze waren omgeven door een walleetje met laag eikenhout, waarbinnen de bijen beschut stonden. Wat wij ervan weten is afkomstig uit oude resoluties en plaacaeten, in hoofdzaak omdat daarvan belasting betaald moet worden. De bijen vielen onder de zogenaamde „krijtende tiende”. En dat het moeilijk was deze binnen te krijgen blijkt

Deze imkersbijl duikt in de oude Duitse literatuur herhaaldelijk op...

Deze
bijenschansen waren
talrijk
in ons land..

De Romeinen
hielden zelfs bijen
in een soort
van
bronzen urnen

o.a. uit een publikatie uit 1755 van de STAATEN des Furstendoms Gelre en Graafschaps Zutphen luidende:

Doen te weten: Alsoo ons door de Eerste en andere verordente van de Reekeninge is te kennen gegeven / dat onder de Domeinen deeser Provincie onder anderen meede zijn geboorende dieverse krytende Thienden / waar van de Pagteren meenigmal geklaagt hebben / dat sy luyden niet kunnen bekomen haare gerechtigheyd / als van Ganzen / Hoenderen / Lammeren / Verkens / Byen / en wat voorts tot den krytende Thiend is geboorende vermits die thiendpligten niet oprecht aanbrengen het getal der voornoemde Thiendbaare Specien enz.

Dr. A. C. J. de Vrankrijker somt, om nog even naar die bijenschansen terug te keren, in zijn interessant boek *Naerdingcklant*, dat is dus het land van Naarden, een lijst van bijenschansen op, die hij nog heeft kunnen achterhalen: 40 in Hilversum, 7 in 's-Graveland, 14 in Bussum, 11 in Huizen, 8 in Blarikum, 8 in Laren en 1 in Naarden, tezamen 89, die 5000 tot 6000 korven konden bevatten. De grotere schansen boden plaats aan 3000 tot 4000 korven. U ziet dat de bezetting met bijenvolken vrij wat dichter was dan nu. Over de oorzaken van deze teruggang wil ik straks graag nog was zeggen. Dr. de Vrankrijker zegt dat 11 van deze schansen nog min of meer zijn te herkennen.

Algemene voorwaarden

inzake het plaatsen van bijenvolken op fruitpercelen (1965)

De contactcommissie van fruit- en bijentelers, bestaande uit vertegenwoordigers van de afdelingen Fruitteelt en Bijenteelt van het Landbouwschap en deskundigen op het gebied van de bijenteelt respectievelijk bestrijdingsmiddelen, heeft de volgende voor 1965 geldende „Algemene voorwaarden inzake het plaatsen van bijenvolken op fruitpercelen” vastgesteld:

Artikel 1

Algemeen

1. Deze voorwaarden gelden voor het jaar 1965 en kunnen niet tussentijds worden gewijzigd.
2. Zij worden gedeponeerd ten kantore van het Landbouwschap te 's-Gravenhage.

Artikel 2

Vergoeding

1. De door de fruitteler verschuldigde vergoeding bedraagt per bijenvolk
 - a. f 35,— voor zover het betreft kastvolk en f 25,— voor zover het betreft korfvolk per periode van maximaal drie weken bij plaatsing onder staand glas;
 - b. f 25,— voor zover het betreft kastvolk en f 20,— voor zover het betreft korfvolk per periode van maximaal vier weken, en voor zover het betreft beide soorten volken f 10,— voor elke volgende periode van maximaal vier weken, bij plaatsing in de open lucht bij meloenen en aardbeien onder plat glas of augurken onder staand glas;
 - c. f 15,— voor zover het betreft kastvolk en f 12,50 voor zover het betreft korfvolk bij plaatsing in de open lucht bij overig fruit.
2. Tenzij anders wordt overeengekomen, komen de kosten van vervoer der bijenvolken ten laste van de fruitteler.

Artikel 3

Verplichtingen van de imker

De imker is verplicht te zorgen dat:

- a. de bijenvolken bij het begin van de bloei op de door de fruitteler aangegeven plaats(en) aanwezig zijn en daar blijven tot het einde van de bloeiperiode, tenzij de fruitteler toestemming geeft om de volken eerder weg te halen;
- b. de bijenvolken op verzoek van de fruitteler verspreid worden geplaatst, met dien verstande dat de volken voor zover mogelijk in groepen van tenminste drie worden opgesteld;
- c. de bijenvolken worden verzorgd;
- d. de kasten en korven goed reisklaar te maken zijn en dat de naam en het adres van de imker daarop zijn aangegeven.

Artikel 4

Eisen betreffende de bijenvolken

1. Een door de imker te plaatsen bijenvolk dient voor zover het betreft een kastvolk te voldoen aan de volgende eisen:
 - a. het volk moet een bevruchte, leggende koningin hebben;
 - b. eitjes en broed in alle stadia moeten aanwezig zijn in tenminste 4 ramen;
 - c. bij een buitentemperatuur van 12° C moeten bij het begin van de kersenbloei tenminste 7 en bij het begin van de appelbloei tenminste 8 ramen door bijen bezet zijn;
 - d. voldoende voedsel moet aanwezig zijn.
2. Een door de imker te plaatsen bijenvolk dient voor zover het betreft een korfvolk te voldoen aan de volgende eisen:
 - a. het volk moet een bevruchte, leggende koningin hebben;
 - b. eitjes en broed in alle stadia moeten aanwezig zijn;
 - c. verzegeld broed moet zichtbaar zijn;
 - d. bij een buitentemperatuur van 12° C moeten bij het begin van de kersenbloei tenminste 4 en bij het begin van de appelbloei tenminste 5 raten door de bijen bezet zijn;
 - e. voldoende voedsel moet aanwezig zijn.

Artikel 5

Verplichtingen van de fruitteler

De fruitteler is verplicht te zorgen dat

- a. een behoorlijke standplaats voor de bijenvolken aanwezig is en dat, als deze standplaats ver van de harde weg ligt, een vervoermiddel beschikbaar is;
- b. de bijenvolken tijdens de bloeiperiode niet worden verplaatst, tenzij in overleg met de imker;
- c. indien vee in de boomgaard komt, een deugdelijke afrastering rond iedere bijenstandplaats aanwezig is;
- d. de vruchtbomen, welke in bloei staan, niet worden bespoten of bestoven met voor bijen giftige stoffen;
- e. andere eveneens door de bijen druk bezochte planten, welke op zijn bedrijf in bloei staan, niet in aanraking komen met giftige stoffen;
- f. sloten en andere op zijn bedrijf voor de bijen aanwezige vaste drinkplaatsen niet worden vergiftigd;
- g. de vastgestelde vergoeding bij of vóór het teruggaan van de volken wordt betaald.

Artikel 6

Controle

1. De fruitteler kan één of meer deskundigen verzoeken te controleren of de op zijn bedrijf geplaatste bijenvolken aan de in artikel 4 vermelde eisen voldoen.
2. Hij is verplicht de imker tijdig in te lichten omtrent het tijdstip van zodanige controle.

Artikel 7

Schadevergoeding

1. Indien de imker onderscheidenlijk de fruitteler in strijd met de krachtens deze voorwaarden op hem rustende verplichtingen handelingen heeft verricht of nagelaten, als ge-

volg waarvan aan de wederpartij schade is veroorzaakt, is hij tot volledige vergoeding daarvan gehouden.

2. De in lid 1 bedoelde verplichting tot schadevergoeding strekt zich niet uit tot schade, voortvloeiende uit oogstderving.

Artikel 8

Geschillen

1. Geschillen, welke tussen partijen mochten ontstaan naar aanleiding van een op deze voorwaarden gesloten overeenkomst, kunnen door elk van beide partijen om advies worden voorgelegd aan een overeenkomstig de volgende leden samengestelde commissie, welke oordeelt als goede mannen naar billijkheid. Het advies is bindend voor beide partijen.
2. Van de in lid 1 bedoelde commissie benoemt elk van beide partijen, uiterlijk binnen 5 dagen nadat het geschil is ontstaan, één lid. De aldus aangewezen leden benoemen tezamen, uiterlijk binnen 5 dagen na de laatste der vorenbedoelde benoemingen, een derde lid.
3. Indien één der in lid 2 bedoelde termijnen is verstreken, zonder dat de betreffende benoeming is geschied, benoemt de rijksbijenteeltconsulent op verzoek van de meest gereede partij het betrokken commissielid.

Bovenstaande voorwaarden zijn vrijwel gelijk aan die welke voor 1964 werden vastgesteld. Het verdient aanbeveling de overeenkomst tussen de fruitteler en de imker schriftelijk vast te leggen.

De schade aan bijenvolken door het aanwenden van bestrijdingsmiddelen in land- en tuinbouw.

De contactcommissie heeft andermaal aandacht besteed aan de verschillende oorzaken van schade aan bijen, wanneer deze vliegen op land- en tuinbouwgewassen. De conclusie was, dat — zo het al noodzakelijk zou zijn om tijdens de bloeiperioden bestrijdingsmaatregelen te treffen — er meestal doeltreffende bestrijdingsmiddelen verkrijgbaar zijn, welke toch niet of nauwelijks schadelijk zijn voor de bijen. Besloten werd bij de voorlichting over de te kiezen bestrijdingsmiddelen meer aandacht te vragen voor het leven van de bijen. Met voldoening heeft de commissie dan ook geconstateerd, dat er in 1964 bij de voorlichting aan de praktijk meer aandacht dan in voor-

gaande jaren is besteed aan de gevaren van verschillende bestrijdingsmiddelen voor bijen.

De secretaris van de contactcommissie
van fruit- en bijentelers,
P. T. Hilhorst.

N.B. Wij willen onze leden/lezers met nadruk aanbevelen zich aan de bovenstaande voorwaarden te houden, omdat deze door beide partijen gezamenlijk werden vastgesteld, zulks in het belang van zowel de fruittelt als de bijenteelt.

Boekbespreking

„Aber die Biene nur findet die Süszigkeit“ (Kleine Kulturgeschichte des Honigs) von Dr. Franz Lerner - Econ. Verlag Düsseldorf - Wien. 247 blz. f 15,50.

De schrijver ontleende de titel van zijn boek aan een passage uit „Der neue Pausanias und sein Blumenmädchen“ van Goethe. Hij behandelt in 28 hoofdstukken al hetgeen bekend is omtrent honing — ook in het gebruik van alledag, maar vooral in verband met cultuur, literatuur en godsdienst en dat niet alleen voor Europa, maar voor de gehele wereld. Uitvoerig verhaalt hij wat vanaf de oudste tijden met betrekking tot honing bekend is of na moeizame onderzoekingen nog is achterhaald. Een afzonderlijk hoofdstuk is gewijd aan de honing in de geneeskunde.

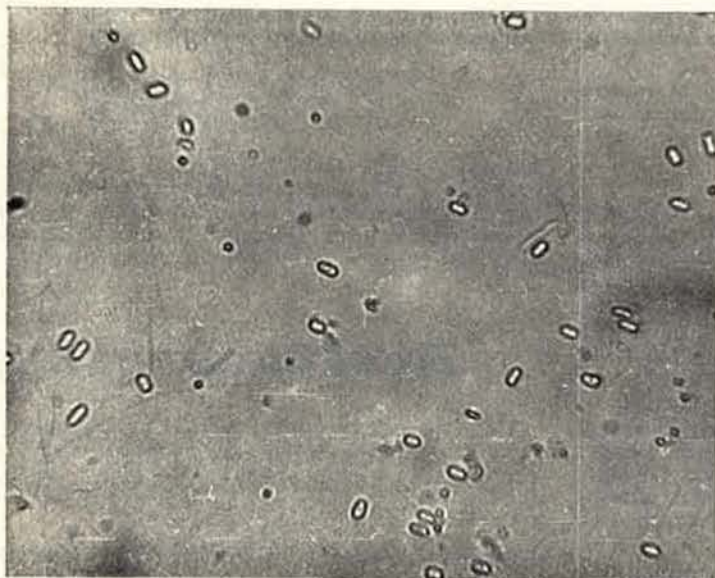
De materie wordt uitputtend en met grote kennis van zaken behandeld, zonder dat de prettige leesbaarheid daaronder lijdt.

De literatuurlijst, die 5 blz. beslaat bevat veel titels, die voor een bijenhouder met interesse voor geschiedenis en folklore van belang zijn. Het boek is prachtig geïllustreerd met veel bijzonder goede reproducties (zie voor een proeve van illustratie de foto op pagina 58.) Voor hen die zich interesseren voor volks- en heemkunde — ook buiten onze grenzen, bevat het een schat van gegevens.
H. G. M.

**Korfvlechters
op de
bijenmarkt te
Dordrecht.**

Foto: A. de Groot

NOSEMA door J. Mommers

De ovale lichaampjes, die u op bijgaande foto ziet zijn sporen van het eencellige diertje *Nosema apis*. In werkelijkheid zijn deze sporen maar zes duizendste millimeter lang! De levenscyclus

van *Nosema* is nog niet geheel met zekerheid bekend. Pas in de laatste jaren is het aan een paar onderzoekers gelukt ze kunstmatig te kweken. De ontwikkeling van *Nosema*

apis speelt zich af in de darmwandcellen van de bijen. De normale functie van deze cellen wordt daardoor onmogelijk gemaakt. De invloed op het bijenvolk kan zeer sterk uiteenlopen. Van een *Nosema*-besmetting merkt de imker vaak niets. Soms gaan er echter hele standen aan te gronde. *Nosema* komt op vrijwel de gehele wereld voor. Ook in Nederland is ze zeer algemeen. Bij gunstige omstandigheden verdwijnt de ziekte vrijwel geheel. De toepassing van geneesmiddelen geeft zeer verschillende resultaten. Aanbevolen wordt de niet in gebruik zijnde raten te ontsmetten door er een schaalte ijsazijn bij te plaatsen (in een goed afgesloten ruimte).

Nosema tast niet alleen de werkbijen aan, maar ook de koningin. De vruchtbaarheid wordt hierdoor sterk verminderd evenals de levensduur.

De schade, die door *Nosema* wordt veroorzaakt is daardoor vaak veel groter dan de imker direct merkt. *

DRIJFVOEREN in het voorjaar

Drijfvoeren

In het eerste nummer van Bijenteelt wordt gezegd, dat drijfvoeren in het voorjaar geen effect heeft als men het met suikerwater doet. Dat is ook zo, maar men kan het ook anders doen. Daar is voor nodig honingwater en stuifmeel. Bijna alle imkers kunnen aan elzekatjes komen. Pluk in januari of februari een flink stel takken en zet die in een vaas met water en daaronder een groot stuk papier of kranten. De lange katjes gaan een ongelooflijke hoeveelheid stuifmeel geven, een hele laag komt op het papier en daarmee gaan we voeren. Met lauw water maken we daarvan een papje. Wat honing en suiker erbij mengen. Zodra men ziet dat er waterhaalsters zijn, en er dus broed is, geeft men tegen de avond dit warme voer. Dit herhale men tot er voldoende stuifmeel uit de natuur komt. Bekijk dan eens de volken als u naar het fruit gaat! Denk eraan, dat het voer alleen maar gewoon handwarm mag zijn. Zorg er voor dat het voer opgenomen kan worden, b.v. in een bak met drijvertjes. Dat is wel drijfvoeren en je houdt de bijen binnen en we krijgen enorme volken. Ik geef

van dit mengsel van honing, suiker, water en stuifmeel telkens ongeveer een halve liter.

Men voorkomt op deze wijze ook het onnodig uitvliegen van waterhaalsters, die anders zelfs uitvliegen als het buiten maar een enkele graad boven nul is en er nog volop ijs in de sloten ligt. Mijn ervaring is, dat de meeste dan niet terugkomen.

Voerbakje

Als drijver in een voerbak raadt men dikwijls een dun houten roostertje aan. Hiervoor gebruik ik steeds een lege raat, die op de maat van het voerbakje gesneden is. Het is een uitstekend drijfmiddel.

TH. RIJSBERMAN

TE KOOP AANGEBODEN

Bijenvolken in korven en kasten en op zes ramen vanaf f 25,-. Tevens hebben wij voor de verhuur beschikbaar **speciale bestuivingsvolken** voor binnen- en buitenfruit.

Bijenstand „De Bijenkorf”

Faas Eliaslaan 10, Baarn, Telefoon 0 2954 - 4266

HONINGNIEUWS

Klaverhoning (vloeibaar) f 1.85 p. kg.
Alleen gedurende de maand april en zolang
de voorraad strekt. Minimum afname 25 kg.

Bijenstand „De Bijenkorf”

Faas Eliaslaan 10, Baarn, Telefoon 0 2954 - 4266

Als grootste en meest gesort. Imkers-bedrijf in Nederland kunnen wij u uit ruime voorraad leveren alles op het gebied der Bijenteelt van de allerbeste kwaliteit en laagste prijzen. Door eigen grote importen bij ons beslist voordeliger.

Betaal niet meer als nodig is o.a. Kunst-raat broed- of honingkamer maar f 7,- per kg. Vraagt onze gratis prijslijst 1965 en overtuigt u, dat als u bij ons bestelt veel geld kunt besparen.

Tevens komen wij weer op de te houden bijenmarkten.

Bijenstand H. T. van Dam & Zn.

Jubbega. Telefoon 05165—382.

SPEURBIJTJES

Tarief: tot 20 woorden f 2.50 elke 4 woorden meer f 0.50. Bij vooruitbetaling te voldoen op giro-nummer 873335 t.n.v. Drukkerij Maastricht en Verhoeven te Arnhem, met vermelding „Speurbijtjes” Inzendtermijn: vóór de 10e van de maand. Opgegeven „Speurbijtjes” waarvan de betaling nog niet is ontvangen zullen niet worden geplaatst.

TE KOOP: mooie drie-raams honingslinger „Herzog”, prijs f 75,- en een prima twee-raams slinger, klein model, f 55,-. Bijenstand „De Bijenkorf”, Faas Eliaslaan 10, Baarn, telefoon 02954—4266.

TE KOOP: Bijenzwermeren, voor levering juni en juli, in prijzen van f 12,- tot f 15,-. Gelieve nu reeds uw bestelling te doen, daar wij voorgaande jaren velen teleur moesten stellen. Bijenstand „De Bijenkorf”, Faas Eliaslaan 10, Baarn, telefoon 02954—4266.

WIJ ZOEKEN voor ons imkersbedrijf een bekwaam imker, die de behandeling en verzorging van een honderdtal bijenvolken voor zijn rekening kan nemen. Brieven aan Bijenstand „De Bijenkorf”, Faas Eliaslaan 10, Baarn.

GRATIS PROEFNUMMER Maandblad Vlaamse Bijentelersbond. Aanvragen bij E. Weckers, Predikherenhoevenstraat 27, Reet (België). Postrekening 871430. Abonnementsprijs 150 Belg. Fr.

TE KOOP: Alles wat voor en bij een bij nodig is. Simplex-kasten, enkel- en dubbelwandig; spaarkasten en V.S.-kasten, alle in prima staat, met ramen en rooster; uitgeb. broed- en honingramen, ramen, bijenkappen, slingers, observatiekasten, enz. Bijenpark Brulleman, Breukelen, Zandpad 42a, tel. 03462—303. Van ouds bekend.

TE KOOP: prima bijenvolken op zes ramen, in Simplex-kasten en korven. Alles onder volle garantie. Het van ouds bekende adres, Bijenpark Brulleman, Breukelen, Zandpad 42a, tel. 03462—303.

TE KOOP: gebruikte bijenkorven zonder gebreken; nieuwe zwermkiepsen; vlechtriet, enz. Bijenpark Brulleman, Breukelen, tel. 03462—303.

GEVRAAGD: bijenvolken, in kasten en korven, worden tegen contante betaling aan huis afgehaald. Het van ouds bekende adres om zaken mee te doen: Bijenpark Brulleman, Breukelen, tel. 03462—303.

GEVRAAGD: ruwe bijenwas en verder alles wat voor en bij een bij nodig is. Bijenpark Brulleman, Breukelen, tel. 03462—303.

WEER IS ONZE HONING MET DE EERSTE PRIJS BEKROOND. U koopt dus bij ons de allerbeste kwaliteit klaverhoning f 2,- en f 2,15, fruitthoning f 2,20, lindehoning f 2,- per kg. Minimum afname 25 kg. Geen statiegeld voor fust. Zeer speciale aanbieding: Als U bij ons honing koopt, leveren wij U honingflacons met deksel voor 9 cent. Bijenpark Brulleman, Breukelen, Zandpad 42a, tel. 03462—303. Van ouds bekend. Verzending ook naar België mogelijk.

WILT U DE BIJENTEELT GOED LEREN, neem dan bij ons les. Wij garanderen U dat U het bijenhouden dan volkomen onder de knie krijgt. Privés of les per groep. Bijenpark Brulleman, Breukelen, Zandpad 42a, tel. 03462—303.

TE KOOP: Acacia-honing à f 2,90 per kg; Klaverhoning à f 2,00 per kg, Boekweithoning à f 1,85 per kg; Koolzaadhoning à f 2,05 per kg, in bussen van 25 kg. Levering franko huis. Bijenstand „De Bijenkorf”, Faas Eliaslaan 10, Baarn.

TE KOOP GEVRAAGD: Alle soorten Bijenvolken, zowel korven als kasten, en alle bijenteeltbenodigdheden, tegen contante betaling, en aan huis afgehaald. Bijenstand „De Bijenkorf”, Faas Eliaslaan 10, Baarn. Telefoon 02954—4266.

TE KOOP AANGEBODEN: Lege Bijenkasten en -korven, losse randen, roosters, raampjes, en wat er verder nodig is op bijenteeltgebied. Alles in prima staat. Bijenstand „De Bijenkorf”, Faas Eliaslaan 10, Baarn.

TE KOOP: Bijenvolken in korven en kasten en op zes ramen vanaf f 25,-. Tevens hebben wij voor de verhuur beschikbaar: speciale bestuivingsvolken voor binnen- en buitenfruit. Bijenstand „De Bijenkorf”, Faas Eliaslaan 10, Baarn. Telefoon 02954—4266.

TE KOOP: Enige bijenvolken in Simplexkasten, 10-raams en 6-raams, vanaf f 20,- tot f 50,-, wegens ziekte. F. Postma, v. Diggelenstraat 36, Emmeloord.

TE KOOP: 2 prima bijenvolken, nateelt Krainer. Met of zonder Simplexkast. A. Jung, Udenhoutseweg 49, Oisterwijk (N.B.).

TE KOOP: Alle jaargangen „Groentje” vanaf 1920 t.m. 1964 à f 2,50 per jaargang (elf gebonden). A. S. Planting, Camphuislaan 7, Paterswolde.

TE KOOP: Enige bijenvolken op ramen, met of zonder kasten, en enige korfvolken. Afgehaald stand. G. W. Lantink, Zieneschstraat 31, Haaksbergen.

TE KOOP: Observatiekast voor zes broedramen met voetstuk, om buiten te plaatsen; zesraamkastje compleet met ramen, reisrak en voerbak, drieraams teeltkastjes, bijenkasten, draadroosters, H. A. Beil, Burg. Weertsstraat 134, Arnhem.

TE KOOP: 6 bevolkte dubbelwandige Simplex bijenkasten met honingkamers. J. Deeben, Hoogstraat 422, Eindhoven.

DE AFDELING ENSCHEDE BIEDT TE KOOP AAN: Dit jaar op Schiermonnikoog te bevruchten Carnica-koninginnen. f 20,- per stuk. Bestellingen aan G. Huuskes, Wooldriksweg 50, Enschede.

TE KOOP: Enige prima volken in Simplexkasten. Vraagt prijsopgave. Bijenstand H. T. van Dam & Zn., Jubbega.

TE KOOP: Nog diverse soorten honing van de fijnste kwaliteiten. Vraagt prijsopgave. Bijenstand H. T. van Dam & Zn., Jubbega.

TE KOOP: 2 Feeke kasten; 4 zeer mooie WBC kasten; 3 randen 12-raams; 2 bijenkasten; 1 honingslinger. Adres: W. Kooiman Pzn., Oosterdijk 49-E, Andijk-Oost.

TE HUUR: Prima Bijenvolken voor bestuiving van kas- en buitenfruit. Bijenpark Brulleman, Breukelen, telefoon 03462-303.

„Bijenmarkt te Purmerend. Dinsdag 13 april — 's ochtends 10.00 uur op terrein van Afslag Vereniging B. P. en O. te Purmerend”.